

Juristenes begrensninger

 fvn.no/mening/leserinnelegg/i/9Kd6LW/juristenes-begrensninger

22. mars 2022

Å be jurister vurdere Ukraina-våpenforsendelsene er å begå en grunnleggende kategorifeil.

Debatten om Norges våpenforsendelser til Ukraina har i stor grad blitt ført på folkerettens og dermed juristenes premisser. Men stiller vi dermed de rette spørsmålene, spør forfatteren. **Foto:** Efrem Lukatsky / AP

Victor Lund Shammas førsteamanuensis i sosiologi, Universitetet i Agder

Debatten om Norges våpenforsendelser til Ukraina har i stor grad blitt ført på folkerettens og dermed juristenes premisser. Men stiller vi dermed de rette spørsmålene?

Sist ut er tre jusprofessorer som beroliger VGs lesere med at Norge ikke er å regne som «medkriger» til tross for regjeringens våpenforsendelser til Ukraina («Vi er ikke part i konflikten», 13. mars).

De tre kan nok ha rett rent juridisk. Men det er likevel å begå en feilslutning å avlede konsekvensene av disse juridiske betraktningene for Russlands videre oppførsel overfor land som sender våpen til Ukraina.

Det ville nemlig vært å anta at president Vladimir Putin forholder seg til relevante folkerettslige paragrafer overhodet, vurderer disse på sammenfallende vis som Norges anførende jurister, og handler på bakgrunn av disse lovene i alle relevante sammenhenger.

Alle disse tre premissene er i den nåværende krigen høyst usikre.

På 1800-tallet skal den tyske filosofen Hegel ha forsøkt å bevise a priori at det måtte finnes syv, og kun syv, planeter i solsystemet. Han var tilsynelatende uvitende om at den åttende planeten Uranus allerede hadde blitt oppdaget så tidlig som i 1781. Filosofen Jon Stewart kaller denne (sannsynligvis apokryfe) episoden et «paradigmatisk tilfelle av

rasjonalisme som løper løpsk»: Planeten Uranus kunne ikke eksistere, fordi Hegels modell over solsystemet utelukket dennes eksistens. Teorien måtte trumfe alle andre hensyn.

Flere jurister spiller i denne saken Hegels rolle til punkt og prikke, med en overdreven juridisk rasjonalisme, der våpenbidraget til Ukraina angivelig «ikke kan» føre til at Putin vurderer Norge som en deltaker i krigen, fordi lovverket angivelig utelukker dette – slik vi også ser et eksempel på i utenriksminister Huitfeldts vurderinger omkring nøytralitet og medkrigerstatus («Norsk våpenstøtte til Ukraina og folkeretten», UD.no, 10. mars). Men bryr Putin seg om (norske) juristers vurderinger? Er dette relevante momenter i hans fremtidsplaner?

Sosiologen Pierre Bourdieu kritiserer på mer overordnet plan denne typen feilslutninger, som beveger seg fra «logikkens ting» til «tingenes logikk». I tilfellet våpenforsendelser, tar man en rekke lover og paragrafer (dvs. de ting som hører «logikken» eller rettsordenen til) og avleder fra dette internasjonale politiske realiteter («tingenes logikk», dvs. hvordan verden faktisk virker).

Men internasjonal rett er i stor grad underordnet stormaktspolitikk. Det er en kategorifeil når media og myndigheter lener seg på juristenes syn i denne saken, nettopp fordi forholdene mellom stormaktene i mange tilfeller preges av maktpolitikk, ikke lovparagrafer. Putins atferd i denne krigen virker bestemt ikke-juridisk.

Det henger nemlig en stor ironi over hele spørsmålet om nøytralitet og medkrigerstatus: Hadde folkeretten faktisk blitt respektert av Putin, ville ikke disse juristene hatt noen våpenforsendelser å analysere i det hele tatt. Juristene presenteres med et spørsmål hvis blotte væren undergraver svaret noen av dem gir. Selve invasjonen av Ukraina tyder jo på at man har å gjøre med en stat som opererer ut fra en helt annen, ikke-juridisk dynamikk.

Konsekvensene av dette er potensielt farlige. Vi vet ikke hvordan eventuelle fremtidige våpenforsendelser kan bli forstått av den eneste parten som egentlig betyr noe i denne sammenheng, nemlig Putin selv. Men for å prøve å finne ut av det, må vi altså bevege oss forbi de rent juridiske saksforhold.

Publisert: tirsdag 22. mars 2022 kl. 20:00 Sist oppdatert: 3 timer siden

POLARISMEDIA

Schibsted